

ASTATERHIKKI
SALONEN

UNELMA
ONNESTA

UNELMA ONNESTA

© 2020 Astaterhikki Salonen

Kansikuva: Hilda Arhammar Pakarinen

Taitto ja kansi: Books on Demand

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-80-3125-3

ASTATERHIKKI SALONEN

UNELMA ONNESTA

JOHDANTO

Olen saanut elää elämäni rauhan ajan Suomessa. Lapsuudessani sota ja sen vaikutukset olivat usein läsnä ja vasta vähitellen luottamus rauhaan ja oikeudenmukaisuuteen on tasoittanut elämää.

Ympärillämme maailma on kutistunut, netit ja chatit ovat tuoneet ihmiset lähemmäksi toisiaan. Ymmärrämmekö toisiamme paremmin kuin ennen. Kenties.

Teoksen ”minä”, Leena, kertoo omaa tarinaansa ja sen ohessa muiden aikalaistensa kokemuksia. Tarina on fiktiivinen, jos kohta moni voi löytää siitä kosketuskohtia omaan elämäänsä.

Kiitän kaikki elämässäni vaikuttaneita ihmisiä. Ilman teitä en olisi se, mikä olen nyt.

Rajattoman kiitokseni ansaitsee Poika, joka on suurin innoittajani ja rohkaisijani. Kiitos koko perheelle!

Järvenpäässä 1.11.2020
Astaterhikki Salonen

LAPSUUS JA NUORUUS

*Kun olin polvenkorkuinen
Lähdin kulkemaan ladon tietä pitkän
heinän seassa
Matkalla uuvuin ja kävin levolle
Kaikki ne minua etsivät, minä vaan
heinässä makasin
Isä löysi ja koppasi syliin
Vei sisään kodin turvaan ja lämpöön*

– Leena

KOTIPELTO JA SEN ASUKKAAT

Kotipellon haalistuneen vihreänruskea talo seisoo suuren aukean keskellä. Aivan talon edessä kulkee kylätie. Suorana ja avarana. Soratie. Toiseen suuntaan kulkien pääsee kauppaan ja linja-autolle ja toiseen suuntaan mennään kouluun. Kulmakunta on tasainen, puuton lakeus. Siellä asuu parikymmentä perhettä, alle kaksisataa ihmistä. Useimmat talot on rakennettu 1900-luvun alussa, kun torpparit saivat oikeuden lunastaa itselleen mökkinsä ja pienen maapalan. Pientilojen talot törröttävät omien maatilkkujensa alueilla paljaina, kaikki kaikkien näkössä, tarjottimella. Kuin yhteisestä päätöksestä jokaisen talon ympärille on ajan mittaan istutettu kuusia tai koi-vuja. Näkösuojaksi. Kuusiaidat toimivat hyvinä etappeina kuljettaessa kotoa kauppaan tai linja-autolle tai kouluun tai muualle ihmisten ilmoille. Ja takaisin kotiin.

”Enää Jokitöyrään kuusiaidan ohi ja sitten perillä.” tai ”Takalan kuusiaidalta on enää pari hyppyä ja sitten ollaan kotona.”

Kotipellon talossa asuu viisihenkinen perheemme. Isä on syntynyt 1900-luvun alussa tässä kodissa. Kun isä ja äiti menivät naimisiin 1940-luvulla raivonneen sodan jälkeen, he lunas-

tivat kotitilan isän sisaruksilta. Niin Kotipellosta tuli meidän kotimme.

Olemme tuiki tavallinen perhe. Isän nimi on Vilho ja äidin Lea. Isosiskoni on Anita, minä olen Leena ja pikkuveljeni nimi on Olli. Tai oikeastaan Olavi, mutta kaikki kutsuvat häntä Olliksi. Niin, ja Arska kuuluu tietenkin joukkoon. Arska on vähän niin kuin velipuoli, meillä asuva tuttujen tuttujen poika, äitiä muutaman vuoden nuorempi ja hyvä juttukaveri.

Isä on melkein aina töissä. Kotipellot eivät yksin riitä sen asujien, ihmisten ja eläinten, elättämiseen. Siksi isä ahertaa kesäisin rakennusmiehenä ja talvisin hevosen kanssa metsätöissä. Hän kaataa puita metsää harventaen ja kuljettaa ne hevosvoimin niin lähelle tietä, että iso auto voi hakea ne siitä ja viedä sahalle tai jonnekin tehtaalle. Isä on nuorena poikana ollut töissä sahalla ja menettänyt osan sormistaan.

Isällä on suuret siniset silmät. Kun isä nauraa, se tarttuu muihinkin. Naurusta ei tahdo tulla loppua eikä isä saa hekotukseltaan kerrotuksi loppuun hauskaa juttuaan. Nauru saa vedet valumaan hänen silmistään.

Kahvin juomisessa hänellä on oma tapansa, jota yritän matkia. Maitokahvia asetille, sokeripala huuleen roikkumaan ja kahvi ryystetään sokerin läpi. Lopuksi nautinnollinen ähkäisy. Valmista.

Äiti on ruskeasilmäinen, hento, tummatukkainen. Äiti laulaa aina. Äidillä on heleä ääni ja kun hän laulaa heinäpellolla, koko kylän lakeus kaikaa hänen kirkasta, helisevää ääntään.

Navetassa lehmät saavat usein nauttia hänen esityksistään, kun äiti lantaa ulos luodessaan heläyttää ilmoille vaikka ”Laps’ olen köyhän, kauniin Karjalan”. Ei, ei äiti itse ole karjalainen, mutta hänen paras nuoruudenystävänsä on!

Äiti rohkaisee meitä lapsiakin laulamaan. Ja ohjaa erilaisia laulunäytelmiä ja muuta ohjelmaa pienviljelijäporukoiden ja vasemmiston juhliin.

Kotitalossamme Kotipellossa on 2,5 kerrosta: kellarin, alakerta, yläkerta. Kellarissa säilytetään perunat ja juurekset, mehut ja hillot. Siellä on vanha separaattori, jota ei kuitenkaan enää käytetä kerman kuorintaan. Ei, siitä on tullut puhelin. Ison siskon kanssa käymme ”soittelemassa hiirille”. Kellarin pimeyteen meneminen on aina yhtä jännittävää, oikeastaan ihan pelottavaa.

Alakerta on varsinainen asuinkerros. Siellä on tupa, välikammari ja takakammari. Eteisestä mennään tupaan, takakammariin ja kellariin. Eteisestä menevät raput yläkertaan. Tuvan ikkunasta avautuu näkymä karjapihalle. Tupapihan ja karjapihan välissä on sireeniaita. Karjapihalla on navetta, sikala, hevostalli, heinälato ja vilja-aitta. Sauna on ihan tien vieressä karjapihan reunassa.

Yläkerrassa on kaksi asuinhuonetta, niiden takana ”pitkä vintti” ja rappujen yläpäässä kaksi pikku vinttiä. Pitkä vintti oli varastotilaa ja pikku vintteissä voi asustaa kesäaikaan, kun lämmitystä ei tarvittu.

Sotien jälkeisen vuokrasäännöstelyn aikaan yläkerran huoneet ovat vuokralaisten käytössä ja oma perheemme asuu alakerrassa.

VERANTA JA PORSTUA

Talon edessä on puiset rappuset. Kolme askelmaa ja sitten ulko-ovi. Sen takana on ensin veranta, jossa on suuret, pieniruutuiset ikkunat kolmella seinällä. Talvella veranta on kylmä ja ikkunat jäätyvät. Kesällä siinä on mukavan vilpoista, talon pohjoispuolella.

Verannan läpi kuljetaan eteiseen. Uloimmassa verannan ovesta ei ole lukkoa. Eteiseen avautuvassa ovesta on kyllä lukko, mutta sekin on kiinni vain poikkeustapauksissa. Maalla ovet pidetään avoinna ja taloon voidaan poiketa ilman kutsua tai ennakkoon sopimista.

Yhtenä kesäpäivänä lähden meillä asuvan Mikon kanssa naapuriin. Mikko on minua vuoden vanhempi ja hän työntää minua nukenratissa. Mikko on 6 v ja minä 5 v. Naapurissa on mukavaa. Leikimme talon lasten kanssa ja aika kuluu kuin siivillä. Todellakin. Yhtäkkiä on jo ilta. Mikko työntää minut rattaissa takaisin kotipihaan. Jätämme rattaat rappujen viereen ja kiipeämme ylös. Veranta. Tartun eteisen oveen. Kiinni. Nykäisen. Ei avaudu.

”Eihän meillä o’ ovi koskaan lukossa”, sanon Mikolle itkua pidätellen. Koputan. Koputan uudelleen. Nyt kovempaa. Kuulen sisältä jonkun askelet.

”Kuka siellä näin myöhään koputtelee? Ei meille oteta vieraita enää tähän aikaan”, kuulen äidin äänen.

”Minä ja Mikko”, soperran pala kurkussa.

”Teidänhän pitäis’ olla jo nukkumassa. Miksi te nyt siellä koputtelette?”

”Me oltii’ naapurissa leikkimässä. Meillä on kova nälkäkii”, anelen.

”Lupaatteko, että ette enää ole poissa kotoa näin myöhään?”

”Luvataan. Ihan varmasti muistetaan”, tulee minulta ja Mikolta kuin yhdestä suusta.

Äiti avaa oven. Ei, ei hän ole vihainen. Kyllä hän tietää, missä olemme olleet.

”Muista Leena, että kodin ovi avautuu kyllä aina, mutta on tärkeää, että ei lähdetä ilman lupaa ja että tullaan kotiin ajoissa.”

”Muistan”, nyyhkäisen ja halaan äitiä polven kohdalta.

Eteisen lämpö tuntuu hyvältä ja turvalliselta. Äiti avaa oikealla olevan oven. Tuvan pöydällä odottaa kaksi lautasta ja lasia. Äiti on pitänyt makkarasoppaa lämpimänä meille tuhlaajapennuille.

TUPA

Talvi-ilta on hämärtynyt. Isä ja äiti ovat tulleet sisään navetta-askareilta ja äiti häärii hellan ääressä.

Tuvassa on lämmin. Äiti on päivällä leiponut leipää ja leivinuunin lämpö on levinnyt tupaan ja välikammariin. Niiden välinen ovi on auki.

Tuvassa on oven oikealla puolella penkki, penkin yläpuolella naulakko ja sen vieressä vaatekaappi. Siinä pidetään arkivaatteet. Kaapin edessä on keinutuoli. Se on isän lempipaikka. Kun isä ei ole sisällä, keinutuolin valtaa Arska. Arska on pojankloppina lähtenyt livohkaan kotoaan ja eri vaiheiden jälkeen päätynyt meille. Arska istuu keinutuolissa. Hän on laiha ja pitkäkoipinen. Lempiasennossaan hän istuu keinussa vähän vinossa, vasen jalka rennosti yli keinutuolin kädensijan. Siinä hän kiikkuu ja lukee Pikku Jättiläistä. Tai kuuntelee radiota. Tai käy kiihkeää keskustelua äidin kanssa. Maailmanparantajat!

Kun isä on sisällä, hän istuu useimmiten keinutuolissa ja lukee Työkansan Sanomia. Kun hän istuu siinä, se on merkki, että ei ole kiire minnekään. Haluan istua isän sylissä. Kiipeän hänen polvelleen ja isä siirtää lehden pois. Mikään paikka maailmassa ei ole yhtä hyvä kuin isän syli.

Isä tuoksuu tupakalle. Kiehnään siinä ja painan oman poskeni isän karheaa poskea vasten.

”Tässä on sinulle parran siementä”, sanoo isä ja puristaa minut lujasti syliinsä.

Anita auttaa äitiä ruuanlaitossa. Hän haluaa olla pikku emäntä. Olli leikkii lattialla puuautolla. Hän on oppinut, että autot pitävät pörisevää ääntä ja huulet törroillä hän matkii auton moottorin pärinää.

Kohta isä laskee minut alas sylistään ja nousee ylös.

”Pitää pistää sukat jalkaan, ku lattia on kylmä”, isä sanoo ja astuu tuvan poikki kohti leivinuunia. Sen päällä on lämmin tila uunin ja katon välissä. Pankko.

”... eikä ne minua löytäneet. Mie vaan pankolla makasin”, loruillaaan. Vaikka ei meidän uunin pankolla kukaan makoile. Siellä kuivatetaan ulkotoissa kastuneita vaatteita ja säilytetään jotain harvoin tarvittavia tavaroita.

Äidin leipoma rukiinen reikäleipä on hyvää. Kun lämpimän leivänpalan päälle levittää voita, se sulaa ja leviää koko suuhun. Leivissä on reiät siksi, että ne voidaan siitä reiästä pujottaa tankoon, orteen, joka on kiinni katon rajassa. Orressa leivät kuivuvat ja kovettuvat. Kun ne ovat ihan kovia, niitä liotetaan vedessä, etteivät hampaat katkea leipää syödessä. Liotettunakin leipä maistuu hyvältä.

Ihan suurta herkkua on ”nappavesi” eli paistinpannulla paistettu sian sivu johon on lisätty suola ja vettä. Kun nappaveteen liottaa kuivan leivän palasia, lihan maku tarttuu niihin ja voi miten se onkaan hyvää. Isäkin tykkää!

Orret. Sitten kun kaikki leivät on syöty, orsi on tyhjillään katon rajassa. Ne on pultattu kattoon niin lujasti, että niissä voi aikuinenkin riippua. Varsinkin suvun nuoret miehen kilpailevat erilaisten liikkeiden tekemisestä orressa roikkuen. Ennen muuta siinä vedetään leukoja. Ensimmäinen kisa pidetään siitä, miten monta kertaa joutuu hyppäämään, että saa hyvän otteen katon rajassa olevasta tangosta. Siinä on pitkillä pojilla etulyöntiasema.

Orsien alapuolella on talvisin äidin kangaspuut. Vaikka enimmäkseen äiti kyllä kutoo mattoja. Kun äiti istuu kutomassa, hän näkee edessä olevasta ikkunasta naapuriin.

”Hei, kahvipannu päälle. Sirkka tulee”, sanoo äiti. Naapurit ovat aina tervetulleita.

Tuvan ruokapöytä on pitkä ja sen kummallakin puolella pitkä, kapea penkki. Pöytä on asetettu tuvan oikeanpuoleisen ikkunan eteen. Kun pöydän ääressä istuu, näkee karjapihalle ja maantielle.

Meillä kaikilla on omat paikat ruokapöydässä. Minä istun ikkunan vieressä niin, että oikealla

puolella on ikkuna, josta näen navetan, aitan ja puuvajan. Ruokapöydässä ei saa mekastaa. Ja kaikki lautaselle otettu ruoka pitää syödä. Isä on kasvanut suuressa perheessä, jossa ruokaa on ollut vähän ja lapsille on opetettu, että ruuasta ei saa valittaa. Samaa oppia hän haluaa jakaa omille lapsilleen. Ruuan kanssa ei saa leikkiä eikä pöydästä lähdetä ennen kuin kaikki on syöty. Kun joskus on kiire leikkimään ulos, yritän livahtaa voileipä kädessä.

”Leena, Leena! Ei leivän kanssa ulos”, komentaa isä ja palauttaa minut päiväjärjestykseen.

Isä heittäytyy ruokalevölle lattialle, äidin kuto-malle matolle. ”Meen hotelliin”, sanoo isä. Siinä hän makaa selällään, vasen jalka koukussa ja oikea jalka ristissä yli vasemman jalan polven. Joskus isä pitää kädessään lusikkaa tai haarukkaa. Kun se irtoaa kädestä ja kopsahtaa lattialle, on levähty tarpeeksi. Se kestää vain hetken, kellon iso viisari liikkuu vain kolmen numeron yli ja sitten isä nousee ylös, venyttelee ja istahtaa tuvan nurkassa olevalle puusohvalle.

”Jäikös sitä kaffia Sirkan käynniltä?”, hän kysyy ja menee hellan luo tunnustelemaan kahvipannua.

Pannun pohjalla on vielä pieni kerros sumppia. Isä kaataa sen kuppiin ja istuu pöydän ääreen hörppimään. Sokeripala keikkuu huulien välissä. Isän kahvinjuontia on kiva katsella – ja kuunnella.

”Mulla on auto ja olen luvannut kuskata kaverit kämpille. Voin viedä sutkin, jos asut jossain lähellä. Ja voin heittää sun kaveritkin. Mun auto on aika pieni, mutta kyllä me mahdutaan”, lupaa Reiska. Pian on Illan Viimeinen Valssi.

Tanssien päätyttyä menemme porukalla Reiskan autolle ja ah-
taudumme sisään, kuusi ihmistä neljän hengen autoon. Reiska
ajaa ja minä istun vieressä. Reiskan kaverit takapenkillä ja kum-
mallakin sylissä minun kaverini. Läheisyys on lämmintä.

Kaikki muut ovat jääneet pois kyydistä ja olemme ”Reiskan kans-
sa kahden. Se pelottaa, mutta hän tuntuu luotettavalta ja kiltiltä.
Hän ajeluttaa minua Helsingissä sellaisilla seuduilla, joissa en ole
koskaan ennen ollut. Hän näyttää isonveljensä kodin Itä-Helsin-
gissä ja ajaa sitten pitkin Mannerheimintietä.

”Minä asun tuon talon kuudennessa kerroksessa. Se on mun
tädin asunto ja mä olen tädin alivuokralainen”, Reiska kertoo
osoittaen ruskeata rapattua kerrostaloa, jonka kivijalassa on
kukkakauppa.

Astaterhikki Salonen ammentaa
aiheita ja tapahtumia kirjoihinsa
kaikesta siitä, mitä hän on näh-
nyt, kuullut ja kokenut elämänsä
aikana. Hän on syntynyt vuonna
1946 eteläisen Suomen maaseu-
dulla, josta elämä on kuljettanut
koulujen ja työpaikkojen kyydissä
eri puolille kotimaata ja moniin

muihin maihin eri puolille maailmaa. Hän kertoo eläneensä rikasta
elämää monenlaisten ihmisten kanssa, monenlaisissa olosuhteissa.

BoD

www.bod.fi